

Kunkovács világlása

Megfoghatatlan, ezért is erőlködünk oly hiába a jelzőkkel és fogalmakkal, a szokásos fiókositással. Azt érezzük, hogy ami a papíron van, csupa élet, hogy minden kép mögött van valami, és mindez nagyon a miénk. Ez biztos, a többi csak körültagogatása e jelenségnek.

A képek olvasásához valójában a géniuszunkat kellene jól ismerni, de lassan már a fogalmat is elfelejtettük, arcáról pedig sejtésünk is alig. A magyar géniuszon belül engem szűkebb szülőfajam, a bácskai hely szelleme, azaz az alföldi géniusz érdekel, s noha látványban általam is sokszor, sokféleképp megnyilatkozott, meghatározni csak nagyjából tudom. Nem is törekszem véglegesíteni, mert félek, hogy akkor agykérgem racionális pajzsa éppen a küldött képet blokkolná le előbb vagy utóbb. Legyen ez mások dolga.

Ahogy Kunkovács László életének ismertetése is. Számomra elég volt látni nála azt az elragadottságot, amikor meglát valamit, figyelni őt, amint eluralkodik rajta a teremtés tüze. Őt nézve sejthető az is, miként fékezi, önti formába, rendezi arányossá, élő harmóniává a lét e fortyogó lélekben a belső látványt. Amely oly erősen tartja fogva alkotójukat, hogy a kezében tartott mechanikus gépet nem is észleljük. Az életmű egységessége a víziójához való mindenekfeletti hűséggel magyarázható. Akár táj, akár ember vagy műve látható a képen, az mindig a kozmosz embere vagy annak megszentelt nyoma. Mindig a teremtést dicsőíti. Kunkovács fotói ezért az élet alapkérdéseit érintik, és a mai részletekbe vesző, egyben látni nem tudó civilizáció számára besorolhatatlanok. Képein középpontban a teremtett világ örök fényessége áll, a mi

Kunkovács
László,
Pásztor és hajléka,
1983,
Hajdúszoboszló
határában
© Kunkovács
László

időnk legfeljebb e földi paradicsomot pusztító mai civilizáció visszfényeként látható.

Képei ébresztők a magyar szellem kibontakozása tekintetében is. Nemcsak a látásban, a láttatásban, hanem az élet egész területét illetően. Hatásában túllépve a fotózás területén. Nekem sem fotós barátom mutatta meg először a képeit. Táncosok, rendezők, zenészek falain, polcain, könyvtárában láttam őket először, akik elragadtatottan beszéltek a képeken látható témáról, jelenségről, csillogó szemmel vallották, miként hatott rájuk és művészetükre.

Tehát már jóval személyes ismeretségünk előtt hatott rám a Kunkovács által leképzett világ. A 2000-ben Bácskába került *Ősépítmények*-kötet rajzokra, plakátokra készített, erőt adott a balkáni háborús évtized utáni időkben. A könyvben megalisúlyúnak láttatott galambdúccok, haranglábak és az udvari kemencék ősi formákban élő építészete egy belül lappangó világot lobbantott föl bennünk. Táncos-rendező barátommal izgatottan lapozgattuk a könyvet, szinte azonnal előhívtá a körünkben régóta megoldatlan kérdésként élő magyaros színháztér megoldását. Merthogy a használatos német fekete lyukat nem

éreztük magunkénak. Ahogy a japán drámajátékkal kiművelt kifutós formát sem. A parasztudvar hátsó kertje kezdett előttünk derengeni, amelybe az oldalt ülő zenészek fölé emelt „galambdúc” kapuja elé templomokhoz, kápolnához, várakhoz hasonlatos kemenceváltozatok sorát és kisgunyhók, ólak mozgatható formáit képzeltük többértelmezésű díszlet-jelként használni.

A hátsó parasztudvar-játéktér képzetét elősegítette Zeami mester tanítása is. Elhatározásunkat, hogy mindezt makettekkel és évekig tartó munkával, színdarabokkal kikísérletezzük, nem követte tett. Itt írom le ezt először, most is az értetlenségtől tartva, hiszen a nem magyaros térben, nem magyar módon élő színház elurulta a terepet, betömte képzeletünket, elbizonytalanította a bennünk élő géniuszunkat. Kunkovács képei által vezetettve még a sosem volt magyar színház teréig-képéig is eljuthattunk volna.

Pusztában játszódó filmjeimnek nemcsak a díszleteit ihlették a Kunkovács-képek, hanem e képek megmozdulásából, ihlető továbbképzéséből szültem több jelenetsort.

Kunkovács
László,
*Juhbőrszárító-
állvány*
1983,
Kunmadarasi rét
© Kunkovács
László

Kunkovács
László,
Dranka
a Hortobágyon,
1978,
Polgár
© Kunkovács
László

A tranzistoros juhász képe, a szelíd bárány témát földévezve, zenész barátomban erősítette a hűsége a zenéje mélyén érzett géniuszunk iránt. Meghatottan vallott róla. Sorolhatnám, megannyi leágazás, hatás köthető a Kunkovács-képekhez.

A legtöbb fényképe ösztönösnek lenne mondható, ha ebbe a fogalomba beletartozna a képeket szülő teljes lény szelleme, érzékenysége és ízlése is. Buñuel mondta, hogy ő mindig arra törekszik, hogy képei ne legyenek szépek. A spanyol rendező az élet „harapása” felől tudta átútni a külsőt leképező (Janus-arcú) film eredendő merevségét. A Kunkovács-fotókra is jellemző az életesség, egy állandó fölfokozott létezés-érzékenység, amely szándékában nem törekszik esztétikára. De a magyar géniusz egyik jellegzetessége, hogy öntudatlanul is minden helyzetben egyensúlyt keres, harmóniára törekszik, és végül esztétikus, szép lesz. Látását, módszerét nem struktúrákban, elvekben rögzítve, mint az angolszászok, hanem élő, szabad lüktetésben. Életszerűen és közvetlenül-direkt. Képben, zenében, versben az aszimmetria és a szimmetria szabad – helyzet adta – váltakozó, sajátos hullámzásában. Kunkovácsnál ritka a szándékos esztétika előtérbe helyezése, de ahol jelentkezik, ott sem telepedik a kép mögöttes tartalma elé. Ha például szűkebb témájú, dokumentáló szán-

dék érződik Kunkovács valamely képén, a megvalósult kép akkor is több lesz. Merthogy alkotójuk bévül a lét egészébe oldódva fotográfál, az életre fókuszál.

Visszatérve a hely szelleméhez, Kunkovács százezren fölül fényképe komoly láttelele a mögöttes képünknek. Ámulatunk mellett leíró tanácsstalanságunk is őt dicséri, jelezve hogy e képek javán az egész érződik. Olybá tűnik, még ha káprázat is, hogy semmi se maradt le róluk, más szóval mindent lát, a mindent látja, vagyis a mindenség lát általa. Valójában az arkhé egyik kései villanása az életmű, ráadásul géppel készítve, amelyet éppen fölfokozott éberségével, közvetlenségével sikerült legyőznie, a szeme mögé gyűrnie. Tömör, rövid mondataiban szinte sosem szól a gépről, lelkes mesélőkedve a látottak megnyújtása, mintegy visszaolvassa nekünk képei egyszerű nagyszerűségét.

*

Sok mindent lehetne fölvezetni a Kunkovács-képek kapcsán, szinte mindent megmozgat bennünk, eszünket-kedvünket táncba viszi. Ez a kis vázlat, a szem és látásmód körüli vakmerő kerengés valójában hiábavaló körülrás. Belátom, nekem is kicsúszott a kezem közül. Mert csupa élet.